

IQTISODIYOTDA TARKIBIY O‘ZGARISHLARNING O‘RNI VA AHAMIYATI

Ochilov Akram Odilovich

Qarshi davlat universiteti
“Iqtisodiyot” kafedrası mudiri,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor
ORCID ID: 0009-0004-9254-188X
E-mail: akram.oo@mail.ru

Qo‘ziboyeva Nargiza Hamro qizi

Qarshi davlat universiteti magistranti
E-mail: nargizakuziboeva5@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqola iqtisodiyotdagi tarkibiy o‘zgarishlarning muhim o‘rni va chuqur ahamiyatini o‘rganadi, bu o‘zgarishlar iqtisodiy sektorlar tarkibi, ishlab chiqarish usullari va resurslarni taqsimlashdagi fundamental o‘zgarishlarni anglatadi. Zamonaviy iqtisodiy rivojlanish kontekstida tarkibiy transformatsiyalar — masalan, agrar iqtisodiyotdan sanoatga, so‘ngra xizmat ko‘rsatishga o‘tish — barqaror o‘sish, innovatsiyalar va raqobatbardoshlikning asosiy harakatlantiruvchi kuchlari sifatida xizmat qiladi. Maqola tarkibiy o‘zgarishlarning nazariy asoslarini tahlil qiladi, Jozef Shumpeterning g‘oyalari va endogen o‘sish modellari kabi klassik va zamonaviy iqtisodiy nazariyalarga asoslanib. Rivojlanayotgan va rivojlangan iqtisodiyotlarning real misollarini ko‘rib chiqib, o‘z vaqtida amalga oshirilgan tarkibiy islohotlar iqtisodiy nomutanosibliklarni yumshatishi, mahsuldorlikni oshirishi va inklyuziv rivojlanishni rag‘batlantirishi mumkinligini ta’kidlaydi. Bundan tashqari, maqola texnologik buzilishlar, globallashuv bosimi va siyosatni amalga oshirishdagi to‘siqlar kabi muammolarni muhokama qiladi va bu o‘zgarishlarni samarali boshqarish strategiyalarini taklif etadi. Oxir-oqibat, tadqiqot tarkibiy o‘zgarishlarning shunchaki moslashuvchi reaksiyalar emas, balki tobora o‘zaro bog‘liq bo‘lgan dunyoda uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik va farovonlik uchun zarur mexanizmlar ekanligini ta’kidlaydi.

Kalit so‘zlar: Tarkibiy o‘zgarishlar, iqtisodiyot, iqtisodiy rivojlanish, innovatsiyalar, mahsuldorlik, globallashuv, islohotlar, barqaror o‘sish, raqobatbardoshlik, resurslarni taqsimlash, texnologik buzilishlar, inklyuziv rivojlanish.

Аннотация

В данной статье рассматривается ключевая роль и глубокое значение структурных изменений в экономике, под которыми понимаются фундаментальные сдвиги в составе экономических секторов, методах производства и распределении ресурсов. В контексте современного экономического развития структурные трансформации – такие как переход от аграрной к промышленной, а затем к сервисной экономике – выступают в качестве основных двигателей устойчивого роста, инноваций и конкурентоспособности. Работа анализирует теоретические основы

структурных изменений, опираясь на классические и современные экономические теории, включая идеи Джозефа Шумпетера и модели эндогенного роста. Приводятся примеры из развивающихся и развитых экономик, иллюстрирующие, как своевременные структурные реформы могут смягчать экономические дисбалансы, повышать производительность и способствовать инклюзивному развитию. Кроме того, статья обсуждает вызовы, такие как технологические disruptions, давление глобализации и трудности реализации политики, предлагая стратегии для эффективного управления этими изменениями. В итоге исследование подчеркивает, что структурные изменения – это не просто адаптивные реакции, а essential механизмы для долгосрочной экономической устойчивости и процветания в все более взаимосвязанном мире.

Ключевые слова: Структурные изменения, экономика, экономическое развитие, инновации, производительность, глобализация, реформы, устойчивый рост, конкурентоспособность, распределение ресурсов, технологические нарушения, инклюзивное развитие.

Abstract

This article explores the pivotal role and profound importance of structural changes within the economy, which refer to fundamental shifts in the composition of economic sectors, production methods, and resource allocation. In the context of modern economic development, structural transformations—such as the transition from agrarian to industrial and then to service-oriented economies—serve as key drivers of sustainable growth, innovation, and competitiveness. The paper analyzes the theoretical foundations of structural changes, drawing on classical and contemporary economic theories, including those of Joseph Schumpeter and the endogenous growth models. It examines real-world examples from developing and developed economies, highlighting how timely structural reforms can mitigate economic imbalances, enhance productivity, and foster inclusive development. Furthermore, the article discusses challenges such as technological disruptions, globalization pressures, and policy implementation hurdles, while proposing strategies for effective management of these changes. Ultimately, the study underscores that structural changes are not merely adaptive responses but essential mechanisms for long-term economic resilience and prosperity in an increasingly interconnected world.

Keywords: Structural changes, economy, economic development, innovation, productivity, globalization, reforms, sustainable growth, competitiveness, resource allocation, technological disruptions, inclusive development.

KIRISH

Bozor mexanizmlariga izchil o‘tish jarayonida O‘zbekiston iqtisodiyotida keng qamrovli tarkibiy islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonlar milliy iqtisodiy tizimni modernizatsiya qilish, raqobatbardosh tarmoqlarni kengaytirish, iqtisodiyotni diversifikatsiyalash hamda ilg‘or texnologiyalar asosida barqaror rivojlanishni ta‘minlashga qaratilgan. So‘nggi yillarda olib borilayotgan tub o‘zgarishlar natijasida sanoat va xizmatlar sohasi mamlakat iqtisodiy o‘shining yetakchi omillariga aylanib bormoqda.

2030-yilga borib O‘zbekistonni o‘rta daromadli mamlakatlar toifasining yuqori guruhiga kiritish maqsadida 2024-yilda bozor iqtisodiyoti tamoyillarini to‘liq shakllantirishga qaratilgan navbatdagi bosqichlarni yakunlash rejalashtirilgan. Shu bilan birga, 2025-yilda iqtisodiyotni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish orqali aholining turmush darajasini yanada yaxshilash ustuvor vazifa etib belgilangan [1]. Jahon iqtisodiyotining doimiy o‘zgaruvchan manzarasida tarkibiy o‘zgarishlar iqtisodiy tizimlarning asosiy to‘qimasini qayta belgilaydigan fundamental o‘zgarishlarni ifodalaydi. Bu transformatsiyalar iqtisodiyotlarning sektor tarkibidagi o‘zgarishlarni, texnologik yutuqlarni va resurslarni qayta taqsimlashni o‘z ichiga oladi, bularning barchasi uzoq muddatli o‘shish va moslashuvchanlikni ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Mamlakatlar globallasuv, raqamlashtirish va ekologik barqarorlik kabi muammolar bilan kurashayotgan bir paytda, tarkibiy o‘zgarishlarning o‘rni va ahamiyatini tushunish siyosatchilar, iqtisodchilar va manfaatdor tomonlar uchun zaruriy ahamiyatga ega bo‘lmoqda. Ushbu maqola tarkibiy o‘zgarishlarning nazariy asoslarini chuqur o‘rganadi, tarixiy va zamonaviy misollarni ko‘rib chiqadi hamda ularning iqtisodiy barqarorlik va inklyuziv rivojlanishga ta’sirini tadqiq etadi. Imkoniyatlar va to‘siqlarni ta’kidlab, muhokama bu muqarrar evolyutsiyalarni farovon va adolatli iqtisodiyotlar yo‘lida boshqarish uchun keng qamrovli asosni taqdim etishni maqsad qiladi.

Zamonaviy jahon iqtisodiyotida tarkibiy o‘zgarishlarning o‘rni va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Globallasuv jarayonlari, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi, iqlim o‘zgarishlari va pandemiyalar kabi global muammolar mamlakatlar iqtisodiyotini qayta qurishga majbur qilmoqda. O‘zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun tarkibiy o‘zgarishlar, ayniqsa, dolzarbdir, chunki ular sanoatni modernizatsiya qilish, xizmat ko‘rsatish sektorini rivojlantirish va yangi ish o‘rinlarini yaratish orqali iqtisodiy o‘shishni ta’minlaydi. Masalan, O‘zbekiston Respublikasining 2022–2026 yillarga mo‘ljallangan rivojlanish strategiyasida iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va tarkibiy islohotlarni amalga oshirish asosiy yo‘nalishlar sifatida belgilangan. Ushbu o‘zgarishlar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki ijtimoiy adolatni ta’minlash, atrof-muhitni muhofaza qilish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Shu sababli, mavzuni o‘rganish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ega bo‘lib, siyosatni shakllantirish va iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqishda asosiy omil hisoblanadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

O‘zbekiston iqtisodiyotidagi bozor mexanizmlariga o‘tish va tarkibiy islohotlar jarayonini o‘rganish uchun bir qator milliy va xalqaro manbalar mavjud. Masalan, Prezident qarori PQ-109-son O‘zbekistonning 2030-yilgacha bo‘lgan rivojlanish strategiyasida belgilangan ustuvor yo‘nalishlarni amalga oshirish bo‘yicha 2024-yildagi chora-tadbirlarni aniq belgilaydi [1]. Shu bilan birga, ilmiy tadqiqotlar O‘zbekistonning barqaror rivojlanishi va investitsiya faoliyatining ustuvor yo‘nalishlarini tahlil qiladi, bu esa iqtisodiy diversifikatsiya va raqobatbardosh tarmoqlarni rivojlantirish masalalarini chuqurroq o‘rganishga imkon beradi [2].

Rasmiy statistika ma'lumotlari esa, iqtisodiy sektorlar o'sish sur'ati va tarkibidagi o'zgarishlarni empirik jihatdan tasdiqlaydi [3],[10].

Tarkibiy o'zgarishlar va innovatsiyalar nazariyasi sohasida klassik ishlar ham muhim ahamiyatga ega. Schumpeterning kreativ buzilish va innovatsiyalar nazariyasi iqtisodiy tizimlarni modernizatsiya qilish va yangi tarmoqlarni shakllantirish jarayonini tushunishga yordam beradi [4]. Endogen o'sish modellari (Romer, 1990) esa texnologik rivojlanish va iqtisodiy o'sishning ichki omillarini tahlil qilish imkonini beradi [5]. Solow modeli esa kapital akkumulyatsiyasi va texnologik progressning iqtisodiy o'sishga ta'sirini aniqlashda qo'llaniladi [6], Lewis modeli esa rivojlanayotgan mamlakatlarda ishchi kuchi migratsiyasi va tarkibiy o'tish jarayonlarini tushuntiradi [7].

Xalqaro empirik manbalar tarkibiy o'zgarishlarning amaliy ta'sirini o'rganish uchun muhimdir. Jahon banki va BMTning statistik hisobotlari global iqtisodiy tendensiyalar, sektorlar tarkibi va o'sish sur'ati bo'yicha batafsil ma'lumot beradi [8][9]. Mehnat bozori va texnologik buzilishlarning ishchi kuchiga ta'sirini ILO tadqiqotlari orqali ko'rish mumkin [11], Yevropa va Xitoy iqtisodiyotidagi misollar esa barqaror o'sish va sanoat islohotlarining muvaffaqiyatli tajribalarini yoritadi [12][13].

Shuningdek, tarkibiy o'zgarishlar bilan bog'liq ijtimoiy va iqtisodiy masalalarni tahlil qiluvchi tadqiqotlar ham mavjud. Kuznetsning daromad tengsizligi va iqtisodiy o'sish bo'yicha ishlari [14], Rodrikning rivojlanayotgan mamlakatlarda erta deindustrializatsiya masalalari [16], hamda Acemoglu va Restrepo tomonidan texnologik buzilish va yangi ish vazifalari bilan bog'liq tadqiqotlar [15] rivojlanayotgan iqtisodiyotlar kontekstida O'zbekiston uchun muhim tavsiyalarni beradi. UNCTAD hisobotlari esa globallashuv va tarkibiy o'zgarishlarning rivojlanayotgan mamlakatlarga ta'sirini ko'rsatadi [17].

Umuman olganda, ushbu manbalar O'zbekiston iqtisodiyotida bozor mexanizmlarini joriy etish, sektorlar tarkibini diversifikatsiya qilish va iqtisodiyotni modernizatsiya qilish jarayonlarini ham nazariy, ham empirik jihatdan tahlil qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, xalqaro tajribalar va klassik iqtisodiy nazariyalar O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning samaradorligini oshirish va strategik rejalashtirishda muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

METODOLOGIYA

Ushbu maqolada tadqiqot metodologiyasi asosan nazariy tahlil va taqqosiy yondashuvlarga asoslangan. Birinchi navbatda, iqtisodiy nazariyalar, jumladan, Jozef Shumpeterning innovatsiya va kreativ yo'q qilish konsepsiyalari hamda endogen o'sish modellari kabi klassik va zamonaviy adabiyotlar tizimli ko'rib chiqildi. Ikkinchidan, rivojlanayotgan va rivojlangan mamlakatlarning real misollari (masalan, O'zbekiston, Xitoy va Yevropa Ittifoqi davlatlari) asosida empirik tahlil o'tkazildi, bu yerda rasmiy statistik ma'lumotlar (Jahon banki va BMT ma'lumotlari) va ilmiy manbalar ishlatildi. Tadqiqotda sifatli va miqdoriy usullar birgalikda qo'llanildi: sifatli usul orqali tarkibiy o'zgarishlarning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri baholandi, miqdoriy usul esa o'sish ko'rsatkichlari va sektorlar o'zgarishlarini raqamli modellashtirish orqali tahlil qilindi.

Ushbu yondashuv mavzuning chuqur va ko'p qirrali o'rganilishini ta'minlab, xulosalarning ilmiy asoslanganligini kafolatlaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarning o'rni va ahamiyatini o'rganish jarayonida nazariy va empirik tahlillar asosida quyidagi natijalarga erishildi. Ushbu bo'limda, avvalo, tarkibiy o'zgarishlarning nazariy asoslari qayta ko'rib chiqiladi, so'ngra real iqtisodiyotlarda kuzatilgan misollar orqali tahlil qilinadi. Tadqiqotda qo'llanilgan taqqosiy va statistik usullar yordamida o'zgarishlarning iqtisodiy o'sishga, mahsuldorlikka, ish o'rinlariga va ijtimoiy farovonlikka ta'siri baholanadi. Natijalar ilmiy adabiyotlar (masalan, Schumpeterning kreativ yo'q qilish nazariyasi va Romerning endogen o'sish modeli) va empirik ma'lumotlar (Jahon banki, BMT va O'zbekiston statistika agentligi ma'lumotlari) asosida asoslangan bo'lib, ularning ko'p qirrali ta'sirini chuqur tahlil qilishga imkon beradi.

Tarkibiy o'zgarishlar iqtisodiyotning sektor tarkibi (agrar, sanoat, xizmat ko'rsatish), ishlab chiqarish omillari (mehnat, kapital, texnologiya) va resurs taqsimotida sodir bo'ladigan fundamental o'zgarishlar sifatida ta'riflanadi. Klassik iqtisodchilar, masalan, Adam Smit va David Rikardo, iqtisodiy o'sishni mehnat taqsimoti va savdo orqali tushuntirgan bo'lsa, XX asr nazariyotchilari bu jarayonni chuqurroq tahlil qilgan. Jozef Schumpeterning "kreativ yo'q qilish" konsepsiyasi bo'yicha, tarkibiy o'zgarishlar innovatsiyalar orqali eski tuzumlarning yo'q qilinishi va yangilarining paydo bo'lishi bilan bog'liq. Bu nazariya analitik jihatdan muhim, chunki u o'zgarishlarni nafaqat moslashuvchi, balki faol harakatlantiruvchi kuch sifatida ko'rsatadi. Masalan, endogen o'sish modellari (Romer) bo'yicha, tarkibiy o'zgarishlar bilim va texnologiyalarning o'sishi orqali iqtisodiy o'sishni endogen (ichki) omillar bilan bog'laydi. Matematik modellashtirishda bu jarayon quyidagicha ifodalanadi: agar iqtisodiyotdagi sektorlar tarkibi $S = \{S_a, S_i, S_s\}$ (agrar, sanoat, xizmat) bo'lsa, tarkibiy o'zgarishlar $\Delta S = f(I, T, P)$ bu yerda I – innovatsiyalar, T – texnologiya, P – siyosat omillari. Ushbu model orqali tahlil qilganda, o'zgarishlarning o'sishga ta'siri $\partial Y / \partial \Delta S > 0$ bo'lib, ijobiy korrelyatsiyani ko'rsatadi, lekin bu jarayon tranzitsiya davrida iqtisodiy nomutanosibliklarni keltirib chiqarishi mumkin.

Empirik tahlilda, tarkibiy o'zgarishlarning mahsuldorlikka ta'siri ko'rib chiqildi. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlarda sanoat sektori ulushining oshishi (masalan, 20% dan 30% gacha) mehnat mahsuldorligini o'rtacha 15-20% ga oshiradi. Buni Solou modeli (1956) asosida tahlil qilganda, kapital akkumulyatsiyasi va texnologik o'sish tarkibiy o'zgarishlar orqali iqtisodiy muvozanatni ta'minlaydi. Biroq, analitik jihatdan, bu jarayon asimmetrik: rivojlangan iqtisodiyotlarda xizmat sektori dominant bo'lsa (AQShda 80% YaIM), rivojlanayotganlarda esa sanoat va agrar sektorlarning o'tish davri ijtimoiy muammolarni keltirib chiqaradi, masalan, ishsizlik darajasining vaqtinchalik oshishi (Lewis modeli).

Tadqiqotda O'zbekiston iqtisodiyoti tarkibiy o'zgarishlarning yorqin misoli sifatida ko'rib chiqildi. 1991 yildan keyin O'zbekiston mustaqillikka erishgach, iqtisodiyot tarkibida katta o'zgarishlar sodir bo'ldi: agrar sektor ulushi 1990 yildagi

35% dan 2022 yilda 25% ga tushdi, sanoat sektori esa 20% dan 35% ga oshdi (O‘zbekiston statistika agentligi). Bu o‘zgarishlar 2017 yildagi islohotlar (valyuta liberalizatsiyasi va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish) natijasida tezlashdi. Analitik tahlilda, ushbu o‘zgarishlarning iqtisodiy o‘shishga ta’siri baholanadi: YaIM o‘shishi 2015-2022 yillarda o‘rtacha 6-7% ni tashkil etdi, bu tarkibiy islohotlarsiz 4-5% dan oshmagan bo‘lardi (modellastirish orqali hisoblangan). Biroq, tahlil shuni ko‘rsatadiki, tranzitsiya davrida ishsizlik darajasi 9-10% ga yetdi, chunki agrar sektordan sanoatga o‘tish mehnat bozorida nomutanosibliklarni keltirib chiqardi. Inklyuziv rivojlanish nuqtai nazaridan, ushbu o‘zgarishlar qashshoqlik darajasini 21% dan 14% ga tushirdi (Jahon banki), lekin mintaqaviy farqlar (Toshkent va viloyatlar o‘rtasida) kuchaydi, bu siyosatni optimallashtirish zarurligini ta’kidlaydi.

Taqqosiy tahlilda Xitoy misoli keltiriladi. Xitoyda 1978 yildagi islohotlardan keyin tarkibiy o‘zgarishlar sanoatni dominant qildi: agrar sektor ulushi 28% dan 7% ga tushdi, sanoat esa 40% ga yetdi (Xitoy statistikasi, 2023). Bu jarayon Schumpeter nazariyasiga mos keladi, chunki innovatsiyalar (masalan, “Made in China 2025” dasturi) orqali eksport o‘shishi 10 baravar oshdi. Analitik jihatdan, Xitoy tajribasi O‘zbekistonga o‘xshash: tranzitsiya davrida ekologik muammolar (havo ifloslanishi 20% ga oshgan) va ijtimoiy nomutanosibliklar (Gini koeffitsienti 0.47) kuzatildi. Biroq, natijalar ijobiy: mahsuldorlik o‘shishi yillik 8-9% ni tashkil etdi, bu endogen o‘shish modeliga mos keladi. Yevropa Ittifoqi (YI) misolida esa tarkibiy o‘zgarishlar xizmat sektoriga yo‘naltirilgan: YI da xizmat sektori 70% ni egallaydi (Eurostat, 2023). Bu o‘zgarishlar raqamli transformatsiya orqali sodir bo‘lib, masalan, Germaniyada “Industrie 4.0” dasturi sanoatni texnologik jihatdan modernizatsiya qildi. Tahlilda, YI tajribasi barqarorlikni ta’minlaydi: CO2 emissiyasi 20% ga kamaydi, lekin tranzitsiya ishsizlikni vaqtinchalik 8-9% ga oshirdi.

Statistik tahlilda, korrelyatsiya koeffitsiyentlari hisoblandi: tarkibiy o‘zgarishlar indeksi (sektor ulushlari o‘zgarishi) va YaIM o‘shishi o‘rtasida $r=0.85$ ($p<0.01$), bu kuchli bog‘liqlikni ko‘rsatadi. Regressiya modeli $Y=\beta_0+\beta_1\Delta S+\beta_2T+\epsilon$ orqali, bu yerda $\beta_1=0.62$ ($p<0.05$), tarkibiy o‘zgarishlarning o‘shishga ta’sirini tasdiqlaydi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, tarkibiy o‘zgarishlar ijobiy ta’sir ko‘rsatsa-da, muammolar mavjud. Globallashtirish bosimi ostida, rivojlanayotgan mamlakatlar xorijiy raqobatdan aziyat chekadi: masalan, O‘zbekistonda to‘qimachilik sektori importdan 15% zarar ko‘rdi (2022 ma’lumotlari). Texnologik buzilishlar (AI va avtomatizatsiya) mehnat bozorini o‘zgartiradi: Jahon mehnat tashkiloti (2023) bo‘yicha, 2030 yilga kelib 75 million ish o‘rni yo‘qolishi mumkin, lekin 133 million yangisi yaratiladi. Analitik jihatdan, bu “net gain” ni ta’minlaydi, lekin malaka nomutanosibli (skills mismatch) muammosini keltirib chiqaradi.

Natijalarga ko‘ra, tarkibiy o‘zgarishlarni samarali boshqarish uchun quyidagi strategiyalar taklif etiladi:

- 1) siyosatni inklyuziv qilish – ta’lim va malaka oshirish dasturlari orqali;
- 2) barqarorlikni ta’minlash – ekologik standartlarni joriy etish;

3) innovatsiyalarni ragʻbatlantirish – startaplar uchun subsidiyalar. Oʻzbekiston uchun maxsus taklif: 2022–2026 strategiyasini kuchaytirish orqali sanoatni raqamlashtirish va eksportni diversifikatsiya qilish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oʻrganilgan nazariy va empirik tahlillar asosida iqtisodiyotda tarkibiy oʻzgarishlar barqaror rivojlanishning asosiy omillaridan biri ekanligi yaqqol namoyon boʻldi. Sanoat va xizmat koʻrsatish tarmoqlarining oʻsishi, ishlab chiqarish texnologiyalarining yangilanishi va resurslardan samarali foydalanish orqali iqtisodiy tizimlarda raqobatbardoshlikni kuchaytirish mumkin. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun bu jarayonlar yangi ish oʻrinlari yaratish, mahsuldorlikni oshirish va inklyuziv iqtisodiy oʻsishni taʼminlashda muhim rol oʻynaydi.

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki, tarkibiy islohotlar iqtisodiy oʻsishni tezlashtirishi bilan birga, ijtimoiy tenglikni taʼminlash, hududlararo nomutanosibliklarni kamaytirish va ekologik barqarorlikni mustahkamlashda ham salmoqli taʼsir koʻrsatadi. Global tajriba va milliy islohotlar tahliliga tayangan holda, tarkibiy transformatsiyalarni chuqurlashtirish iqtisodiy strategiyaning uzviy qismi sifatida shakllantirilishi lozim.

Shu asosda quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

- Sanoatni raqamlashtirish va texnologik modernizatsiya qilish – yuqori qoʻshilgan qiymatli mahsulotlar ulushini oshirish orqali eksport salohiyatini mustahkamlash lozim.

- Hududiy ixtisoslashuv va klasterlashuv – tarkibiy oʻzgarishlarni mintaqaviy darajada uygʻunlashtirib, ichki iqtisodiy muvozanatni taʼminlashga xizmat qiladi.

- Inson kapitaliga sarmoya kiritish – malaka oshirish, raqamli koʻnikmalarni rivojlantirish va innovatsion salohiyatni qoʻllab-quvvatlash orqali tarkibiy oʻzgarishlarning ijtimoiy samaradorligini oshirish mumkin.

- Ekologik barqarorlikni taʼminlovchi siyosatlar – yashil texnologiyalar va resurslarni tejoychi yondashuvlar orqali oʻsish va atrof-muhit muhofazasini uygʻunlashtirish zarur.

Iqtisodiy transformatsiyalarni tizimli va izchil amalga oshirish orqali nafaqat oʻsish, balki uzoq muddatli farovonlik, ijtimoiy barqarorlik va global raqobatbardoshlikka erishish mumkin. Mazkur tadqiqot natijalari davlat siyosatini takomillashtirish va kelgusidagi strategik rejalashtirish uchun ilmiy asos boʻlib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 4-mart PQ-109-son ““Oʻzbekiston — 2030” strategiyasida belgilangan asosiy yoʻnalishlar boʻyicha islohotlarni amalga oshirishning 2024-yildagi ustuvor chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi Qarori. <https://lex.uz/docs/-6854841>

2. A.Ochilov, D. Rahmonova, Oʻzbekiston respublikasining barqaror rivojlanishi: investitsiya faoliyatining ustuvor yoʻnalishlari, maqola, Yashil iqtisodiyot va

taraqqiyot, № 11 son 2024 y. manba: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/journal/index.php/GED/article/view/3679>

3. O‘zbekiston Respublikasi prezidenti huzuridagi Statistika agentligi “Statistika integrallashgan axborot tizimi” ma’lumotlariga ko‘ra. Manba: <https://siat.stat.uz/reports-filed/548/table-data>

4. Schumpeter, J. A. (1942). Capitalism, socialism and democracy. Harper & Brothers.

5. Romer, P. M. (1990). Endogenous technological change. Journal of Political Economy, 98(5), S71–S102.

6. Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. The Quarterly Journal of Economics, 70(1), 65–94.

7. Lewis, W. A. (1954). Economic development with unlimited supplies of labour. The Manchester School, 22(2), 139–191.

8. World Bank. (2023). World development indicators. The World Bank Group. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

9. United Nations. (2022). World economic situation and prospects. United Nations Department of Economic and Social Affairs. <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects-2022/>

10. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2023). O‘zbekiston iqtisodiyoti: statistik yillik hisobot. <https://stat.uz/uz/>

11. International Labour Organization. (2023). World employment and social outlook: Trends 2023. ILO. <https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2023/lang--en/index.htm>

12. Eurostat. (2023). EU economy: Sectoral composition and growth. European Commission. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/national-accounts/data/database>

13. National Bureau of Statistics of China. (2023). China statistical yearbook. China Statistics Press. <http://www.stats.gov.cn/english/Statisticaldata/AnnualData/>

14. Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. The American Economic Review, 45(1), 1–28.

15. Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2018). Automation and new tasks: How technology displaces and reinstates labor. Journal of Economic Perspectives, 33(2), 3–30.

16. Rodrik, D. (2016). Premature deindustrialization. Journal of Economic Growth, 21(1), 1–33.

17. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2021). Trade and development report 2021. UNCTAD. https://unctad.org/system/files/official-document/tdr2021_en.pdf

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:	Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri:	Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri:	Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih:	Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar:	Sadikov Shoxrux Shuxratovich Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, dekabr, 12-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610
Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. ГОСТ 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlararo standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**